

ارتشبد فردوست

ارتشبد حسین فردوست از چهره‌های برجسته عصر پهلوی است. او در 1296 متولد شد. از دوران کودکی به عنوان دانش‌آموز دبستان نظام وارد کلاس مخصوصی شد که رضاشاه برای ولیعهد خود محمدرضا پهلوی ترتیب داده بود. لذا فردوست، دوست صمیمی و نزدیکترین محرم اسرار وی گردید. با عزیمت محمدرضا به سوئیس، فردوست جزء دوستان صمیمی و مشاوران شاه گردید، بدان حد که شاه در کتاب «مأموریت برای وطن» تنها کسی را که به عنوان دوست خود معرفی کرد، فردوست بود:

«در آن موقع دوست صمیمی من پسری بود به نام حسین فردوست که پدرش ستوان ارتش بود. حسین در دوران تحصیل در سوئیس هم با من همدرس بود و بعد هم با درجه سرهنگی سمت استادی دانشکده افسری را عهده‌داری می‌کرد و فعلاً در گارد شاهنشاهی مشغول به انجام وظیفه است.»¹

در دوران سلطنت محمدرضا پهلوی، فردوست نه فقط صمیمی‌ترین دوست او بود؛ تا بدان حد که تنها فردی بود که با «شاه» و «ملکه» بر سر یک میز غذا می‌خورد، بلکه محرم اسرار محمدرضا و رابط او در مخفیانه‌ترین ارتباطها بود.

«آژانس مرکزی اطلاعات» آمریکا (سیا) در کتاب محرمانه «نخبگان و توزیع قدرت در ایران» (فوریه 1976) نام فردوست را در رأس «محل خصوصی شاه» ذکر می‌کند و در رابطه با او چنین می‌نویسد:

«... رابطه شاه با مقامات نظامی و امنیتی از طریق یکی از دوستان دیرین به نام سرلشکر فردوست برقرار می‌گردد. او یکی از کسانی است که برای تحصیل همراه محمدرضا شاه در مدرسه مقدماتی مخصوص انتخاب شده بود. حسین فردوست همراه شاه به مدرسه لاه روزه در سوئیس و مدرسه نظام رفت، بجز یک دوران کوتاه، وی همیشه عهده‌دار موقعیت‌های مهم بوده و با وجود اینکه ارتقاء درجات نظامی وی مسیر عادی داشتند ولی از نفوذ و اقتدار بسیاری برخوردار بوده است. محمدرضا احتمالاً از او از سالهای 1941 به این سو به عنوان رابط خود با سفارت آلمان استفاده می‌کرده است. فردوست از مدت‌ها قبل رئیس دفتر اطلاعات ویژه شاه بوده و همزمان معاونت ساواک را نیز بر عهده داشته و در حال حاضر رئیس دفتر بازرسی شاه است و به عنوان ناظر بر عملیات دولت عمل می‌کند. او در اجرای وظایف خود بسیار آرام و دقیق است. فردوست بسیار ثروتمند بوده و به صداقت و امانت مشهور است...»²

و در گزارش «خیلی محرمانه» دیگر چنین آمده است:

«ژنرال حسین فردوست ... به عنوان رئیس دفتر اطلاعات ویژه دربار و رئیس بازرسی شاهنشاهی، امروز کار «چشم‌ها و گوش‌های شاه» را انجام می‌دهد... گزارشات بیوگرافیک سفارت، وی را فردی «مؤثر و لایق، و کاملاً وفادار و مورد اعتماد شاه و مردی مصمم و دارای طرز فکری سازمان یافته» توصیف می‌نماید.³

فردوست از سال 1338 سرپرست دفتر اطلاعات ویژه شاه بوده و در مورد فعالیت مقامات عالی‌رتبه مملکت از جمله اعضاء خاندان سلطنتی به شاه گزارش می‌داد. او بر تهیه گزارشات روزانه به شاه در مورد رویدادهای مهم، برداشت از منابع کابینه و دفاتر دولت در داخل و خارج نظارت داشت و از سال 1341 تا 1352 به عنوان قائم‌مقام ساواک و از 20 فروردین 1352 به عنوان رئیس دفتر ویژه شاه عمل می‌کرد. در سال 1354 فردوست به ریاست سازمان بازرسی شاهنشاهی منصوب شد که بر مخارج دولتی نظارت کرده و فساد را زیر نظر می‌گرفت. بعدها نیز به عضویت شورای عالی مبارزه با فساد درآمد. نفوذ او در ساواک و مسئولیتش در اداره اطلاعاتی ویژه شاه سبب شد که وی رابط شخصی شاه با سیستم اطلاعاتی کشور حتی آژانس مرکزی اطلاعات آمریکا (سیا) شود. بعضی از نویسندگان، وی را «مغز» و «حافظه» شاه دانسته و تصمیمات محمدرضا را عصاره مشورت با فردوست دانسته‌اند. پس از سقوط شاه، فردوست دستگیر شد و به دزدبالی یک بازجویی مفصل، بیش از 1500 صفحه خاطرات نگاشت و پرده از اسرار حکومت شاه و ارتباط‌های آن با انگلیس و آمریکا برداشت. این خاطرات در بین سالهای 1363 تا 1366 نوشته شده که بخش قابل توجهی از آن تحت عنوان «ظهور و سقوط سلطنت پهلوی» در دو جلد منتشر شده و امروزه جزء منابع تاریخ عصر پهلوی است.

فردوست در 28 اردیبهشت 1366 بر اثر سکته درگذشت.

پانوشته‌ها:

1- محمدرضا پهلوی، مأموریت برای وطن، ص 86-87. به نقل از ظهور و سقوط سلطنت پهلوی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ج 1، ص 17.

2- دانشجویان مسلمان پیرو خط امام، مجموعه اسناد لانه جاسوسی آمریکا، جلد 1، ص 51-52.

3- همان، صص 175-176.